

Opusculū Tripertitum

sunt hec **D**e deo nō cogitare. ipm nō timere vel nō amare. grās sibi de beneficijs nō agere/opa que fiūt/ ad ipm nō referre. de peccatīs sicut deberet nō dolere. ad gratiā recipiendā nō se preparare. gratia accepta nō vti nec eam cōseruare/ ad inspirationē diuinā nō se cōuētere. voluntariem suam/ volūtatē diuine nō conformare. ad orōnes dicendas nō attendere. orōnes debitas omītere/ ea ad que dēs vel voto vel precepto vel officio tenet negligere. cōiōnem et cōfessionē semel in anno nō expectere. parētes nō honorare. seipsum nō cognoscere et reprehēdere. cōscientiā suā negligere. ecclias et predicatōes fugere. tentatōnibz nō resistere. penitētiās iniūctas negligētē facere. ea q̄ statim faciēda sunt differre. bonis pximi nō cōgaudere. et malis eius nō cōdolere. iniurias nō remittere. fidē pximo nō seruare. et bñficijs ei⁹ nō correspondere. delinq̄ntes nō corripere. litrem nō sedare. ignorātes nō instruere. afflictos nō consolari. ammonitiōnibz nō acquiescere. pauca et forsan nulla alia reperiri posse credūtur peccata. que nō sub predictis effectualiter cōphendātur et includātur. vel ad ea reducibilia sint.

Quando peccata predicta mortalia sint vel venialia.

Quando autē peccata predicta mortalia vel solū venialia existant/ facile est ex supius tractatis cognoscere examinādo scilz sit apud se. sit apud aliū/ modos ea faciēdi et cōmittēdi. intētiōnēq; seu finē propter quē sunt. ac remorsum cōscientie. q̄ de ipsis habet. cum alijs circūstātijs circa ea occurrētibz. de quibz late supius actū est.

Et hec quo ad secundā et vltimā ipsius peccati in genere seu tanq̄ generis diuisionem dicta sufficiant.

Quare multa in

hoc cōpendio precipue in octauo tractatu/ late et plane dicta sint et exposita.

Potuisent nonnulla in hoc libello et precipue in octauo et vltimo tractatu in materia scilicet peccatorū tractata breui⁹ et cōpēdiosius dici. s; vt frēq̄nter in superioribz tactū est/ libell⁹ iste nō sciētificis. libz osq; facili⁹ pcurare valētibz cōpositus est. sed

mediocribz et cōiōribz. ac eis q̄bus non facili⁹ librari copia suppetit. Quibz expēdiēs et forsan necesse fuit ea que hic dicta sunt/ et maxime circa difficiles materias/ p reiteratōes et latas repetitiōes. nec non materialia q̄dam exēpla q̄si palpādo et p quādā manu ductiōnē dare intelligi. Alio q̄n nō facile forsan fuiss; pluribus cōprehendere. Sicq; predicta ap̄ eos nullū fructū nullūq; pfectū afferre potuissent.

Remissio ad docto

Qui tñ āpliora videre voluerit/ vel clarius de premisissis materijs informari/ habeat frequēter allegatos doctores beatum Thomā et alios in superioribus notatos. Et precipue in eorū libris et tractatibus supius etiam designatis.

Explicit cōpendiū theologie.

Epistola domini

Johānis de Berson ad quendā ep̄m sup opusculo triperto plebibus publicando

Reuērende in xpo p̄r. ac dñe metuende. q̄grit dñs p p̄betā ysaiā. Propterea inq̄r dñs. Et qm̄ multi sunt ex simplicibz/ q̄bz nō predicat verbū/ aut non talit̄ predicat q̄ ad p̄fatā sciām deueniāt. agēte h̄ vel ignorātia vel negligētia p̄dicatū. cōmodū fore existāui si velut in tabula q̄dā tenorē n̄re legis et suoz p̄ceptoz remēoratōnē sentētioso p̄pēdio depingerē. aut relut ī breui sp̄cō cernētibz obijcerē. q̄nt̄ ipsi hērent curati min⁹ instructi aliq̄d solū dū/ et aptū q̄d ī toto vel p̄ptes diebz dñicis et festiuis legere possent suis plebibus vt sciret et intelligeret ad q̄d et p̄pter q̄d et a q̄d facte sunt. q̄d insup credere. q̄d ageret q̄d obmittere diuina lege tenet et quē ad modū a p̄ctō resurgere. Et forsan sile op⁹ attentatū est iā a p̄tioribz. et salubriori breuitate cō

positū. Et si ita est certe nō inuideo Tānī
mō reuerēde p̄r dignet̄ ai maduertere v̄ia
pastoral sollicitudo. siue isto mō siue alio
fiat. q̄ singul dieb̄ dñicis z festiuis diuīe
leḡi tenor. p̄ vestra diocesim v̄bilibz pub
licet. ne p̄ ignorantia ei⁹ plebs v̄ia peat z
ducat̄ in captiuitatē pcti. Ne p̄terea a spe
culatore q̄ non denūciauerit interiū vel
gladiū/sanguis req̄rat. s̄z liberet̄ denūcia
tōne tali/z rebelles soli in suo sanguīe de
peant. **D**icit̄ at̄ mea deuorō opusclm
presatū. qd̄ si dignū ad hoc putet̄/poterit
vestra liberal caritas cū pauco scriptorū
labore z leuibz exp̄sis bñ exp̄sitis facere
illō mltiplicari/z correctū ad singulos cu
ratorū vestrorū destinari cū edicto de pub
licando vt tactū est in absentia sermoniū z
quantū gr̄a dei eos adiuuerit exp̄nēdo
Deniqz si qd̄ addēdū aut rescindendū
aut corrigēdū eē dictauerit v̄ra prudens
dñatio iure suo id facere fas hēbit. Scio
tū q̄ p̄ multā a me/z multis alijs p̄riori
bz exaiatōz nihil dephēdi qd̄ videat̄ pos
se a beniuolo interp̄te salua fidei z morū
puritate sustieri. **E**t ad h̄ci lōge āpliora
potuerāt sed breuitas moderne amica de
sidiē sectata est. Bñ valete sc̄ptū parisi⁹

Opusculum triper titum eiusdē de preceptis decalogi. De cō fessione et de arte moriendi.

Chrīstianitati / su⁹ q̄liscū/
qz zelator p̄spez ad virtu
tes vicijs depulsi incremē
tū Salubreduci seq̄ns
opusculū tripartitū de p̄ce
ptis. de p̄fessioe. de sciētia
mortis/breuitate q̄ potū tradere. q̄tuor p̄
sertim chrīstianorū generibz p̄futa. Pri
mo sacerdotibus z curatis illiteratis atqz
simplicibz q̄ p̄fessioes audire dāt. Scdo
indoctis q̄buscūqz p̄sonis secularibz aut
religiosis/q̄ ecclesie solitis p̄monibz aut p̄
dicatōibz p̄ diuinoz p̄ceptoz noticia/in
teresse nō p̄nt. Tertio pueris z iuuenibz
q̄ a rudimētis infantie circa fidei n̄re ge
neralē tenorē et p̄ncipalia p̄cta primū
dñt̄ erudiri Quarto p̄sonis domos dei vel
hospitalia loca frequētātibz z infirmoz so
licitudinē gerētibz. **Q**uo circa ad h̄ do
ctrine publicatōz q̄druplex p̄sonaz stat⁹

dz vigilare. p̄rio p̄lati q̄s inferiorū curato
rū regimē de p̄inā p̄cernit/q̄bz insup cu
ratorū ignorātia crassa diuīe leḡi z insuffi
ciēs eruditio simplicis populi ip̄tabit in
pctm. Scdo p̄ntes p̄ filijs apud scolarū
rectores instare deberēt. Tertio domoz
dei z looz hospitalium gubernatores z
magistri In q̄rto generalit. q̄ in v̄bis aut
factis z alijs signis/alijs ad peccādū in
dixerūt. q̄s ex officio alios docere debue
rāt/z id agere negligūt. Hi nāqz sumptibz
suis z diligētis p̄ hui⁹ aut similibz doctri
ne publicatōz dñt̄ alioz correctōz p̄cura
re. hoc enī agere/penitētia q̄dā. hoc ē sa
tisfactō. hoc op⁹ misericordie/deo accepti
us q̄s elemosina corp̄alis. **A**gāt igit̄ p̄e
noiat̄ q̄ doctria h̄ libri inscribat̄ tabellā
affigat̄ tota vel per p̄tes. in locis cōibz. vt
pote in parochialibz ecclesijs. in scholis
in hospitalibz. in locis religiosis. **D**e
niqz exp̄diens videt̄ vt sup hoc fieret a
p̄ncipātibz edictū/aut q̄ ab ecclesie p̄la
tis indulgētie p̄ferretur. Auctor vero se ip
sum exonerat apd̄ te xp̄ianitatē sanctissī
mā. agat̄ q̄libet qui in ter de te gloriat̄ qd̄
bonū esse cognouerit. **G**loria sit altissi
mo deo. in cui⁹ noīe/p̄ns aggredior op⁹.
ad salutē fidelīū aīaz ordinatū/ad erudi
tionē precipue rudis z idiote populū z eo
rū quibz consuetis ecclesie p̄monibz z p̄di
cationibz min⁹ intesse aut informari p̄ce
dit̄ In quo veluti tabella q̄dā z cōpendio
breui/tenorē fidei xp̄iane/lucide poterūt
inspicere/z dīna p̄cepta phibitōnesqz vt
et his qd̄ agere qd̄ ve fugere debeāt/pos
sint distinctius agnoscere. **L**ōtū et autē
p̄ns tractatulus capitula. xviii. q̄rū qd̄li
bet in duas vel tres vel q̄tuor p̄tulas cō
uenienter subdiuidi posset.

Prīmū capitulum

affirmat mundū a deo fuisse creatū. Et q̄
ipse deus vnus sit z trinus. **L**ur etiā autē

Ad quem finē/homo creat⁹ sit.
Irmissime credendū est z nul
latenus dubitādum/q̄ solum
vnus est deus/omnipotēs. om̄ia sciens/
z oēm p̄fectōem h̄ns/in tribus p̄sonis di
stinctis/que sunt pater z filius z spūs san
ctus Qui mūdū creauit/z creatū regit et
gubnat sola sua liberrima volūtate z dig
nāissima bonitate Sp̄iali autē p̄uidētia
hūanā gubernat z dirigit creaturā dans
L 4

Opusculū Tripertitū

viris et mulieribus aīas immortales cre-
ans eas temporaliter tūc cū eas corpib⁹ in/
fundit et ad imaginē et similitudinē suam
formans eas. vt creatus hō/ suū cōditōrē
deum cognoscat diligat/ veneret et ei⁹ p̄ce-
ptis in hac mortalivita obediēs/ p̄ opera
bona et meritoria/ vitā tandē immortalē
beatitudinis plenā/ in aīa et corpe p̄petuo
p̄sequat. et ita sit bonis angelis sociatus et
in loco malōrū angelōrū siue demonum
substitutus Qui demones p̄pter pctm̄ in
has inferiores pres terre corruerūt/ dāna-
tionis sententiā sustinētes Tum q̄b⁹ eti-
am iustissime dānabunt hoies iniq̄/ diui-
nis p̄ceptis inobediētes/ et more bestiali
quasi nō haberent animā rationalē/ suis
voluptatibus seruientes

Secundū capitulū

lum ostendit humanū genus propter pri-
morū pentum trāsgressiōē et peccatum/

Multiplicem incurrisse miseria
Iudei veritate credendū est/ pri-
mos pentes nostros/ adam et
euam/ qui ad tā nobile finē cō-
sequēde beatitudinis creati fuerāt/ clausis/
se paradisi ianuā et beatitudinis introitū/ to-
ri sue posteritati generis hūani Qm̄ per
peccatū inobediētie/ donū iusticie origi-
nalis quadā hereditaria possessiōe pro se
et suis posteris acceptū a deo/ ipsi pdito-
res pdiderūt Quo dono gratuito origina-
lis iusticie cōseruato/ nos om̄es a culpa
immūes fuisset⁹ et ab om̄i miseria famis
et sitis aut infirmitatis absoluti et ab alia
qualibet penalitate liberi/ adeo q̄ om̄is
alia corpalis creatura nobis pacifice sub-
iecta fuisset/ et tandē absq̄ mortis pena/
in paradysum fuisset⁹ trāslati Hoc autē do-
no p̄ peccatū primorū pentū vt p̄missum
est perditō/ nos moriēdi necessitatē et vni-
uersam quā patimur penā atq̄ miseriam
incurrim⁹/ quia nascimur in pctō origi-
nali/ scz in predictae originalis iusticie ca-
rentia cōtra qd̄ pctm̄/ tanq̄ remediū effi-
cat a x̄po institutū est baptisimi sac̄m

Tertium capitulū

declarat q̄liter a deo redempti fuerim⁹ q̄s
etiā sit general tenor xp̄iane fidei et credē-
dorum a singulis

Omnipotēs dñs ac p̄ssimus pa-
ter/ no lens humanū genus tot et

tantis subiectū miseris in eternū pire et
a regno paradisi in p̄petuū exulare/ p̄currē-
te iusticia simul et misericordia/ his reme-
dium decreuit adhibere Voluit siquidē
idem p̄ssim⁹ pater vni genitū filiū suum
absq̄ corruptōe carnē sumere et hoīem fie-
ri intra intemerate virginis Marie ima-
culatū vterū Tantaq̄ et tā mirabilis vnio
facta est duarū naturarū diuine et humane
in vna p̄sona filij dei/ vt vere deus homo
diceret et homo deus Ipse est ihs x̄ps sal-
uator noster pater et redēptor Qui antea
quidē a patriarchis et p̄phetis denūciat⁹
nouissime in fine t̄pm̄/ in hac vltima mū-
di etate/ cōceptus et natus/ a pastorib⁹ est
cognitus/ a tribus regibus orientis ado-
ratus/ a simeone sene et alijs q̄ pluribus
predicatus/ et a beato Johanne baptista
digito demonstratus Idē de⁹ et dñs noster
Ihs x̄ps/ circiter annoz trū spacio/ legē
diuinā xp̄ianāq̄ religionē predicauit et
docuit/ eam innumerabilib⁹ miraculis con-
firmando/ quā et in scripturis quatuor euā-
gelioz nobis p̄ suos ministros exhibita
obseruandā reliquit Ordinauit insup se-
ptem sacramta ecclesiastica/ q̄ sunt baptis-
mus/ cōfirmatio/ ordo/ eucharistia/ peni-
tentia/ matrimoniū/ vinctio extrema Ipe
postremo vt nos redimeret et saluaret/ sub
pontio pilato/ supplicio crucis/ acerbissi-
mā sustinuit passiōē et mortē. sepult⁹ de-
inde/ et tertia die resurgēs/ spacio diez xl
discipulis suis veritatē sue resurrectōnis
declarās/ frequēter apparuit/ et tādē vi-
dentib⁹ apostolis celos ascēdēs/ sedet ad
patris dexterā in excelsis. v̄turus est po-
stremo idem dei filius Ihesus christ⁹ in
fine mundi p̄ ignem finiendi et in meli-
us immutandi. iudex generalis hominū
cūctorum in anima et corpore resuscitan-
dorum/ redditurus singulis premia me-
ritorū/ bonis siquidē celeste regnum pen-
nis beatitudinis/ peccatorib⁹ vero pena-
le supplicii ignis eterni **H**ic est genera-
lis tenor orthodoxe fidei xp̄iane/ quā fir-
miter credere tenet catholicus qlibet ra-
tione vtens absq̄ curiositate/ pure atq̄
sincerit sine falsitate/ et certitudinalit̄ reie-
cta dubietate/ et nolēs plus sape q̄ opoz-
tet/ sz occurrētib⁹ difficultatū dubijs/ hūi-
lit̄ se summittat credulitas simpliciū in-
temerate fidei setē matris eccle/ sapiētū
platoz et doctoꝝ ac oim̄ sc̄tōrū et sanctaz

qui in testimoniū huius inuolante fidei vsq; ad mortē dimicauerūt. **C**ōtra hāc fidem illibatā & grauissime peccāt heretici scismatici. idolatre. sortilegi. incātores. & magici. ceteriq; artibus a lege diuina p̄hibitis vtētes. aut demonū inuocatores. & generaliter q̄ articulos fidei nostre/ tota liter aut in parte/ palā vel occulte deridēt. Illi p̄terea q̄ nō credūt deū om̄ia iustissime regere sua liberrima voluntate. sed potius asserentes om̄ia nature vel fortune vel fato subijci. P̄terea malozū quēadmodum bonozū finalem saluatōem affirmātes. Illi deniq; qui nostrozū actū impunitatē ad meritū vel demeritū negant qui dei p̄destinatōem vel reprobatōem dicunt opoz nostrozū tollere libertatē. Norum similes cōtra fidem orthodoxā sunt errores innumeri. procedentes ex intellectu sup̄bo humiliare se deo recusante. aut ex falsa phia vel potius melācolia fantastica. aut demū ex voluptuosa carnalitate rōis iudiciū & affectū pietatē subuertente.

S Quartum capitulum

manifestat qd deus nobis obseruandū precepit enumerās. x. p̄cepta decalogi

S igitur (vt in superioribus habitū est) deus optimus atq; iustissimus nos homines vltra supraq; rōnales creaturas a deo excellēter cōdiderit ad imaginē suam. scz dans memoriā intellectū atq; voluntatē vt cognoscām eū seruiamus & amemus. Misericordissime p̄terea redemerit. passionē p̄ nobis talem perferendo q̄lem nec ipsi p̄ delictis nostris sufferre vellem? p̄fecto iustissimū est/ vt ipi deo fidelit̄ seruiamus tanq; subiecti sup̄remo dño. sicut filij naturales patri legitimo. et velut serui ex dominio peccati. carcere. morteq; redēpti/ saluatori liberalissimo. Attento q̄ nobis eius p̄cepta seruanti/ gloria inexcogitabilis ab eodē promittit. trāsgressoribus vero/ inestimabilia tormēta reseruāt. Cognoscens nihilomin? ipse p̄ssim? pater nostrā fragilitatē & exiguā potentiā ne quaq; requirit a nobis omne seruitiū qd fm iusticie rigore exigere posset. dedit qn̄ potius certū numerū p̄ceptoz/ quoz obseruatio sibi sufficiens esset. que etiā legis decalogo cōtinent. Quapropter/ ad hec p̄cepta scienda & intelligēda tenet quilibet

p se vel aliū diligentia apponere pro conseruatōe vite spiritualis/ quātū pro vite corporalis sustentatiōe poneret. & eo maiorem quo immortalis anima/ est corpe p̄stātor. sine quoz noticia/ nullus potest cōueniēter peccata vitare aut ab eis resurgere. & quoz ignorātia ex desidia pueniens nō excusat sed accusat & condēnat. Sūt autē hec decem p̄cepta his metris comprehensa. **U**nū crede deū. nec iures vane p̄ ipsum. Sabbata sanctifices & venerare patres. Non sis occisor. fur. mech?. rest? iniqu? Viciniq; thozū resq; caueto suas

Q Quintū capitulū

Q est de explanatiōe primi p̄cepti. **R**imum p̄ceptū est. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo ex tota mente tua. & ex tota v̄nitate tua. Hoc est non voles sciēter rem quācumq; amare plusq; deū. propter qd̄ dei amorē perdas. Hoc autē p̄ceptū cōueniēter ab hoīe seruātz nō aliter/ si legē dei & alia p̄cepta/ opib; impleat. Quisq; enim mortalit̄ peccat p̄ceptū hoc infringit. qz voluntatē suā/ diuine voluntati oppositū p̄cipiēti/ antepōnit. **S**pecialr autē p̄tra hoc p̄ceptū agūt hoīes ingrati p̄tra diuina iudicia & ordinarōes aut regimē erga se vel alias creaturas murmurātes. q̄i nō esset de? oīno iust? bon? atq; misericors & totus amabilis atq; desiderabilis. **I**llitē q̄ in foueā despatōis se ipsos p̄cipiat p̄ impatiētiā. **I**lli p̄terea q̄ vrgēte infirmitate aut necessitate aliq; sortilegos p̄sultant & diuinatores. vtētes pomis inscriptis. aut breuib; cartulis siue cedul' collo suspē. aut caracterib;. & alijs q̄buslib; vanis credulitatib;. q̄i de? ipse nō cēt vsq; q̄q; bon? potēs & sapiēs ad eis succurrēdū qn̄ tū sit eoz nccitatib; expediēs. **F**aciat igit hō in nccitate p̄stitur? qntū p̄t. pcurās remediū naturali industria. nō tēptādo deū qd̄ graue pctm̄ ē. aut noua miracula expectādo desiderādoq;. Reliquū v̄o qd̄ nature vires excedat/ deo plena fide p̄mittat. & indubitāt deus q̄ noscīt oīa. q̄q; optim? est. illō qd̄ optimū est p̄mo dissimūq; fuerit hoī p̄feret. sepe eq̄dem infirmitas paupertas aut alia quis tribulatio/ est homib; vtilior q̄ nimia p̄spitas q̄ faciliter abutimur. **S**cit nāq; p̄ qd̄ filio. p̄sit. magi qd̄ discipulo cōueniat. & medicus patiēti. de

Opusculū Tripertitū

remedio cōpetenti nouit melius puidere

Peccant insup cōtra preceptū hoc illi qui mundano quodā timore irrisoz aut oblocutoz verba formidātes/ diuinis pceptis obedire verētur. Quapropter etiā grauissime peccāt h̄mōi irrisozes. psonas diuino seruitio deditas in statu religiōis uirginitatis aut uiduitatis. cōstitutas aut studio theologie deputatas/ affectiōe carnali a bono opē retrahētes. **H**oc rursus precepto nobis precipit honor et reuerentia sanctis exhiberi. specialit̄ v̄gini **M**arie. et bono angelo custodi nostro vt nihil turpe/ ipso vidēte et p̄nte faciamus quod p̄ntibus homibus agere recusaremus. q̄ deniq̄ sanctorū reliquias loca sancta et beatorū imaginē debem⁹ venerari. nō p̄ ipsis. sed q̄ videndo eas/ honorē impendim⁹ rebus rep̄ntatis p̄ eas. iuxta ritum sancte matris ecclesie. alioq̄n peccatū idolatricē cōmittit̄/ imaginē s̄m se adorando credendo ip̄am imaginē pulcrā siue turpem/ nouā aut veterē/ plus aliquid habere virtutis et quicq̄ numis includere vel diuinitatis. **H**uic precepto plurimū cōtrariatur nīmī⁹ honor/ dñis temporalibus aut magnatib/ adulatōne siue malo aliq̄ sine exhibitus. Omnis etiā simulatō vel ipocrisis ad inanē hominū gloriā aut fallacem deceptōem ordinata. Immoderatus itē amor pentū erga filios. et generaliter auri et argētī aut alicuius creature. sic q̄ homo ibi sistat. et in eis confidentiam ponat. Non enim hec om̄ia ab infernali morte nos poterūt liberare solus quippe deus/ est verus et fidelis amicus. qui in extrema necessitate/ opem p̄stare potest. vñ et sup om̄ia confidēter cū cordis sinceritate honorari debet. adorari et diligi

Capitulum sextum

Sest de secundo precepto. **S**ecundū preceptū est non iurabis p̄ nomē dei tui in vanum et sine causa. **C**ontra preceptū hoc principalit̄ agūt qui sciēter quod falsum est vel falsum esse credūt/ iurant/ piurium cōmittendo. Valde nanq̄ hoc graue peccatū est. cum deus assumat tanq̄ testis falsitatis. et qui artificiose iurat falsus artificiose deierat. quāq̄ enī pro loco et tēpe cōueniēter veritas possit subtrici/ nō tamē dici falsum sciēter et piurium cōmit

Peccant etiā grauius cōtra preceptū hoc qui turpia faciunt iuramenta. deum blasphemātes. et aias suas iurādo demonibus deuotiētes. quicq̄ de hūanitate xp̄i et sanctis/ inhoneste loquūtur. **C**ōtra q̄s omnes sic piuros et blasphemos/ statute sunt leges punitiue. tam a terrenis p̄cipibus q̄ a prelatis ecclīasticis. vñ dolendum est q̄ propter negligētiam ipsoz ad quos penas exequi p̄inet/ non sortiūtur effectū. **M**ultū vero diligētē q̄ p̄missa deberēt attēdere h̄i qui causa lucri defacili iurāt. quēadmodū mercatores et mercatrices. Illi etiā qui absorpti passiōe aut ebrietate in ludis frequēter inhonestis siue prohibitis/ vt est taxilloz ludus enormiter iurāt. et generaliter quicq̄ p̄ uersa cōsuetudine aut inclinatiōe p̄uenti iuramentū emittūt. **I**n talib/ quippe sepe periurium cōmittit̄. propter qd̄ etiā tales aliqui peiores sunt in hoc saracenis aut iudeis/ minus deū honorātes. **A**d hoc autē genus peccati piurij sc̄z/ reducit̄ votoz fractio. federis et solutio fidei m̄f/ monialis **E**t generaliter infidelitas. q̄ in alterius p̄iudiciū secretū illi⁹ reuelat. siue p̄ p̄fessionē ip̄ius siue alio mō secreto cōgnitū. lege nanq̄ diuina et naturali/ secretum teneri debet qd̄ in secreto acceptū est nisi alia via fuerit sibi detectū. **P**ostremo cōtra preceptū hoc reductiue peccāt. q̄ uouent aut p̄mittūt ea q̄ sunt de se illicita. q̄ si promissa talia/ opere compleant. grauius inde et damnabilius peccant

Capitulum septimū

Tertio precepto. **T**ertū preceptū ē. Tu obfuarabis dies dñicos et festiuos ab ecclīa seruari p̄ceptos. **H**ec obfuarō aut veneratō multiplicat̄ accipiēda ē **P**rimo qd̄ ē. vt q̄libz xp̄ian⁹ illo die dñico vel festiuo/ legitimo ip̄edimēto cessante/ missas audire teneat. **S**c̄do vt q̄libz/ eo die abstineat ab oī labore. aut mercatiōe. et alio quis laborioso ope. s̄m ritū et p̄suetudinē patrie quā inhabitat. quā p̄suetudinē/ p̄lat⁹ sp̄ūalis loci illi⁹ coḡscens/ nō phibet. q̄ si ap̄d aliquē sup tali p̄suetudine f̄nāda aut alijs casib/ dubietas occurrat/ p̄sulat ille supiores et p̄iros. ne per amplā nimis aut strictā cōsciam/ in pctm̄ cadat. **T**ertio accipiēda est hec obseruatō vt vnus

quisq; illo die/propria vitaz conscientia
discutiat. de commissis criminibus. a deo veniam
petens. Recognoscere debz tunc xpianus
multiplicia beneficia sibi a deo pstita. no
in aliquo mlti murado aut sibi guerrā de
bonis suis faciedo. sed grās referēdo. De
bet tunc audiri verbū diuinū z spūal' do/
ctrina. pacifice atq; reuerēter/ absq; irrisi
one aut impedimēto quocūq;. **¶** Deditēf
preterea quilibz z corā oculis cordis qn/
tum potest cōstituat mortē sibi de ppinq
imminentē. infernū atq; paradysum. mortē
etiā prioz hoim qui in hac vita p̄fuerūt.
facta etiā memorabilia sanctorū z sc̄tarū.
Dicat pater n̄r. Ave maria. Credo. z ali
as si quas didicerit orōes devotas. Peni
tētiās iniūctas sibi/diligēter pficiat. Re
quirat insup diuinū auxiliū intercessiōe
mediante sanctorū z sanctaz a quibz velut
paup z mendicus elemosinā spūalem po
stulet. nūc ad vnū. nūc ad aliū se cōuertēs
quousq; bonū aliquod spūale. in saccum
sue paupertatis cōgesserit. **¶** Preterea doceat
quisq; curā aliorū habens/filios aut fili
as z alios seruitores/diebz solēnibz z festi
uis/ similia facere. hoz ei omissio/ culpa
bilis est defectus. **¶** Predictis tamē non
obstātibus/licite potest homo diebz dñi/
cis z festiuis/aliquā recreatōem z spacia
mentū vel ludū honestū causa solaciū assu
mere/plusq; alio tempe. dūmodo/ p pec
catū mortale nō offendat deus comeden
do bibendo corisando aut aliū ludū exer
cendo. Quāq; frequentissime in talibz lu
dis/grauia peccata cōmittant. quēadmo
dū. piuria. rixē. dissensiones. desideria car
nalia. opa. verbarz carmina luxuriosa. cō
tra deum z equitatē iusticie. adeo. vt sepi
us die dominico min⁹ malū esset arare q̄
talīa ppetrare. **¶** Cōtra preceptū hoc pec
cant grauitē impediētes p̄dicatōem aut
diuinū seruitiū verbis aut factis intra ec
clesiā aut extra. **¶** Quisq; circa eucharistie
sacramētū/irreuerētes sunt. aut erga alia
ecclesiastica sacramēta. sicut baptisimū. z ma
trimoniū celebratōem quidā sunt irriden
tes. z sacramēta cōfirmatiōis et ynctiōis
extreme/suscipe cōtemnētes. **¶** Letez cō
tra idem pceptū/valde grauitē delinquūt
hī q̄ in certis solēnitatibz anni/ irreuerē
tias multas z abominabiles ppetrant. Il
li etiā qui talia faciētibus dant cōsensūz
illi presertim qui ex officio possentz debe

rent talia. impedire. nec excusari possunt/
ludi p̄textu. Dissertit nāq; veridicū. puerbi
um. Nō patit ludum. fama. fides. oculus

Capitulū septimū

H de quarto loq̄tur pcepto.
Onora p̄ntes tuos. est quar
tum pceptū. **¶** Hoc aut accipi
endū est non tm̄ de p̄ntibz car
nalibz. sed et de p̄ntis ecclesiasticis. z cura
ris nostris. qui nos in christo regenera
uerūt. z generaliter de alijs ppositis et su
prioribus. magistris scilz benefactoribz. z
terrenis principibz. Consimilit̄ etiā de
mortuis z defunctis intelligendū est quo
ad hoc q̄ p̄ ipsīs deum rogare tenemur.
¶ Cōtra pceptū hoc grauitē peccāt hī.
qui sine causa rōnabili/ suis superioribus
quibuscūq; detrahūt. aut maledicunt. et
eos pdunt. vel mortē eis optant. quēad
modū mali filij/pentū mortē frequēter de
siderant vt eoz hereditatē possideant. **¶**
Transgrediūt etiā pceptū hoc. qui contē
nūt pcepta sancte matris eccle. veluti ex
cōicatōis sententiā p̄pendētes. Et ieiū
niā indicta ab ecclesia/sine causa rōnabi
li soluētes. cum tm̄ ea obfuare possent/ si
ne sui corpis notabili grauamie. Sicuti
etiā libertatū eccle. violatores. q̄ libertas
eccle. cōcessa est. nō tā fauore ministroz
eccle. q̄ntū intuitu diuini honoris. non
enī ppter maliciā aliqz ministroz eccle/
debet a quoq; fideli xpiano status p̄lati
cus aut ecclesiasticus diffamari aut ledi.
nec p̄dit virtutem suā baptism⁹ aut missa
celebrata siue aliō sac̄m/ ppter maliciam
ministroz. **¶** Tenet p̄terea hoc pcepto lai
cus fidelis (q̄s q̄ aliqui ecclesie m̄stri ma
li. sint) debitū reddere. missam audire. de
cimas z oblatōnes z alia iura reddere/ oz
dinata. p sustentatōe eccle. ministroz. q̄ va
cādo diuino fuitio/ toti rei publice serui
unt. plim̄is alioz hominū/ ppter tpales z
necessarias occupatōes/ ab hoc misterio
p̄peditis. q̄ sic eccle. debitū reddīt liber z
imunis deo nō hoibz seruit. **¶** Porro p/
ceptū hoc infringūt q̄ leuit̄ nimis z insi
piēter/redarguūt terrenos principes sup
eoz actibz publicis siue institutōibz z sta
tutis. nō attēdētes sepi⁹ eoz oneraz sarci
nas graues/ q̄s subdit⁹ p̄pls nō p̄t nec dz
cōgscere. q̄ ppter nec eos de facili iudicare
dz. multa poti⁹ examini diuino refuātes

Opusculū Tripertitū

coram quo sunt ipsi principes actuū suorum rationē reddiduri. ¶ Deniq; soluit hoc preceptū qui nolūt superiorum suorum aut sapientiorū ad quiescere cōsilijs: propterea iudicijs innitētes. Prouenit quippe graue peccatū hoc/ ex inobediētia et de dignatī supbia. in erroze et deceptōem hominē inducēs. Cōtingit nanq; sepius vt aliquis homo taliter deceptus supbia/ tāte se reputet sanctitatis/ vt humano cōsilio nō indigere se credat. Fit proinde vt deceptus homo ille/ propter austeram nimis et indiscretā abstinentiā/ quā bonam esse credit/ capitis furia aut aliā infirmitatē incurabilē/ malo sine pitur? incurrat.

Æ

Capitulum nonū

de quinto precepto.
Quintū preceptū est. Non occides hominē. ¶ Et est intelligēdum q; nō est interficiendus homo/ auctoritate propria vel particulari et p viam facti. p̄missa via iusticie et equitatis. ¶ Hoc p̄cepto districte phibēt omne puerum odium. et desiderii vindicte seu mortis aliene. malū item cōsiliū. et iniquus p̄sensus. in alterius nocumentū. lesionē. vel mortē. ¶ Et si p̄sona lesa/ ecclesia/ stica fuerit aut in statu clericali cōstituta grauius est peccatum. et incurrit eo facto sic agentes et cōsentientes/ excōicationis sententiā. ¶ Contra preceptū hoc/ grauius delinquit hī/ qui odio vel rancore p̄ncipaliter moti/ aut intuitu vindicte aut alieni grauaminis potius q̄s zelo iusticie instigati/ proximos suos p̄ placitationes et processus aut iudicia publica/ multipliciter vexant/ etiā quod suū est requirentes. Potest nihilominus homo quod suum est in iudicio publico repetere. et ordine iuris seruato/ emendā rationabilē sue damnificationis req̄rere/ absq; hoc q; odiendo proximum mortalit̄ peccet. q̄s sepe/ pro pace propria et tranquillitate/ et attenta p̄ximi indigentia/ eligibilius esset omnē emendā absq; lite publica remitti. Vulgo nanq; dicit. In denario litis/ nō est obul? amoris. ¶ Vultū vero is qui ledit aliū/ debz attendere/ q; ex alterius mutilatiōe vel occisione siue lesione quacūq; cōtingit interdū lesum cum suis heredib; depauperari. in quo casu ledēs quēadmodū fur aut latro/ ad omnium bonorum p̄ditorū restitutiōne tenet.

¶ Preterea contra preceptū hoc grauius peccat/ qui quomodo impediūt ex cōmitione viri et mulieris/ fetū nasci. aut abortiuū procurat/ seu p̄cussione violenta vteri. aut nimia in gluuie. aut propter angustiam vestimentorum ad lasciuia ordinatā. aut aliā quamcūq; negligentem fetus custodiā. ¶ Et si fetus iā erat animatus/ grauius peccatū est tunc enī vere homicidiū p̄petrāt. ¶ Insup cōtra preceptum hoc specialit̄ peccant inuidi. detractores. odio pleni et iracundi. tūc precipue cum inter affines et alios guerras aut discordias implacabiles excitāt. ex quibus mala plima oriunt̄ adeo vt is qui litē mouit/ eam cum vellet nō sciret aut valeret sedare. vnde et apud deum dānoz inde proueniētium/ reus cōstituit. ¶ Occurrit deniq; cōtra p̄ceptum hoc dānabilis et horrenda cōsuetudo in aliq;bus obseruata p̄ uincijs. qua p̄uini delicto/ tota ipsius p̄genies in mortē et p̄secutiōem p̄quirit. Hoc tādem precepto interdicit omne duellum mortale. aut torneamētum. quib; mortis verisimiliter imminet periculum.

Capitulum decimū

de sexto loq̄tur precepto.
Sextum p̄ceptum est. Non furum facies. Et est furum vel latrocinium rē alienā rapere siue retinere. alio cuius est/ ignorāte. sic q; ipi hoc cognoscēti displiceret. ¶ Hoc precepto districte phibetur omnis iniusta mercatio. Cultura quelib; terre aut labor in fidelis/ et fallax q̄dlib; aut mēdosum artificium. Fictus etiā diete labor. Et rerum venalium inutilium quōlibet pro utilib; venditō. siue venditor earum eas emendo deceptus fuerit siue nō. Non enī quia deceptus sum/ licite possum alium decipere. ¶ Prohibēt item hoc p̄cepto ois vsura. falsa aduocatō aut patrociniatio. placitatioq; vel lis/ nō rite assumpta. fraudulenta. p̄curatō aut iniustum iudicium. Et generaliter omnis deceptō manifesta aut falso colore velata qua q̄s alteri dānum facit q̄d sibi nollet fieri. ¶ Aggrauat autem p̄ctm hoc/ furti vel latrocinij/ ex circumstantijs loci et tempis p̄sone. et similib; quēadmodum si rē sacrā/ in loco sacro. aut tempore oratōni deputato/ q̄s auferat. Si etiā persona damnificata paup fuerit. et in se

vel suo statu aut in suis heredib⁹ ex hoc graue detrimentū patiat. ¶ Requirit^r autem ad p^one sic aliū damnificātis absolutionē/ vt ablata & damna/ ex integro/ dānificato restituat. s^m iudiciū boni viri quēadmodū citius et cōmodius poterit. Quod si facultas nō sit omnia reddere. saltem qd poterit restituat. et si dānificatus ignoret/ablata nihilomin⁹ in pios vsus & elemosinas distribuat/ s^m iudiciū superioris. ¶ Hoc etiā precepto phibet^r ois symonia. que est sacrorū venalitas. Pluralitas item beneficiorū absq^z ratiōabili causa. Et formatio vel vsus false monete. ¶ Item rem aliquam ad certos terminos ad credentiā/ plus iustoyendere. Et omnis cōtractus illicitus. ¶ Preterea prohibet hoc precepto omnis detractio & diffamatō qua alterius fama bona/ omni argento pstantior alteri iniuste tollit. Debet equidem sic diffamās/ alteri famā ablatā restituere quantum potest. publice quādoq^z veritate confitēdo. & se male fecisse asserēdo. Et multo magis. si cōitatem. aut totū aliq^z statū/ iniuste diffamauerit. ¶ Insuper hoc preceptū infringūt qui a subditis suis vltra iuris equitatē & reipublice necessitatē/ temporalia bona violēter diripiūt. qui etiā iniustas leges aut pcepta condūt/ cōtra deū & eccliam. qui in eo facto excomunicatōem incurrūt. ¶ Amplius hoc trās/grediunt^r preceptū adultere mulieres. illegitimos filios ad legitimoz hereditatē succedere faciētes/ queq^z viroz suoz bona/ eis ignorātibus sumptuose nimis cōsumunt. Consimilit^r delinquūt filij penitentium bona eis nesciētib⁹ inutiliter exponendo. Seruatores etiā & dispensatores dñorum suozū aut magistrorū bona infideliter ministrādo. Eccliaistici viri/ ecclie sic bona/ luxuriose aut pompatice. aut ea in thesauros cumulādo. Illi item q^z tēminos agrorū dilatāt/ proximis defraudādo. Qui tributa iuste instituta/ soluere renuūt. Et hi quib⁹ cōmissa est testamētoz executio. elemosinas & cetera legata in p^o iudiciū defunctorū implere differētes. aut soluere recusantes. Plurimi sunt horum modorū similes. q^z ex precedētib⁹ immoderatis sumptib⁹ proueniūt. cū quis multipliciter vltra redditus et prouētus proprios/ sumptuosum gerit statū. sumptuosus nāq^z status/ sumptuosas requirit

expensas. ¶ Postremo ptra preceptū hoc grauissime peccāt. hi qui pecunia aut prece violenta/ pntes pinguos aut seruitores/ principalit^r intuitu seruicij/ ecclie bona occupare pcurant. cū presertim ecclia/ stica bñficia dignis & sufficiētibus debeant. & pure non symoniace cōferri debeāt. Alioquin in bñficio nullū ius acquirit. nec a crimine liber eē p^o quousq^z bñficiū simplicit^r resignet symoniace p^o motus &c.

Capitulū vndecimū

Septimū continet preceptū.

Septimū preceptū est. Nō me-
chaberis nec luxuriosus eris. Z
¶ Hoc pcepto inhihet sub pena peccati mortalis. omnis societas & carnalis cōmixtio viri et mulieris excepta matrimonij lege. Huius nāq^z oppositū asserere/ est error cōtra fidē. ¶ Prohibet etiā precepto hoc/ tam in matrimonialiter cōiunctis q^z in solutis. ois luxuriosus attractus mēbroz genitaliū. q^z non seruat naturalis ordo inditus a natura. vel nō rite copulant^r pres ad generatōem a natura deputate. Et tanto peccatū hoc graui⁹ est. quāto a naturali ordie lōgius recedit. siue inter psonas solutas. siue (qd crimen aggrauat) cōiunctas matrimonia liter. Siue fuerit huiuscemōi attractus in se vel in alia psona. aut respectu bestie in altera specie. p turpissimā et illicitā complacentiā cōsummat. Si deniq^z specia liter attractus ipse innaturalis/ pueniat a sedissima vilissimaq^z delectatōe que mollicies vel pollutio dicit^r. Si quis autē in his vel aliq^z horz culpabilis est. sufficiēter intelligere potest/ qd isti modi generales loquēdi significēt. nec eī p^oicularius extra p^oessionē est abominabilis hec imūdicia explicāda. ne caste aures pure & innocentes horū prius ignotoz noticiā adq^z rant & scandalisēt. ¶ Sūt etiā casus isti enormiū cōtra naturā peccatoz. p^oelatis maioribus. ep^ois scilz & suis penitentiarijs ad absoluendū reseruari. quoz aliq^z s^m leges ignis pena plectūtur. Nec p^o aliquis qd cūq^z bona aut elemosinas operatur/ in eternū saluari/ si pudore motus/ hec peccata reticeat. vel adeo celet vt nō possit cōfessor peccati spēm distinctius ppendere. ¶ Peccati nāq^z p^oetratō/ debuit maiorē pudorē inferre q^z ei⁹ reuelatio/ presertim in

Opusculū Tripertitum

confessione. **I**ncidit autē homo in horrendū peccatū hoc varijs de causis. Aliquādo quidē ex sola malicia alteri impellentis. sicut inuenies aliq̄ pueri/ alios innocentes frequēter decipiūt. Aliquando ex nimio ocio frequēter ex sumptōe nimia potus aut cibi/ potuū presertim aut ciboz excessiue nimis supcalectiuoz. **S**epe ex inhonestis verbis. aut aspectibz radicatis aut fictis. Quisq̄ ex diuturna cogitatione circa carnalē actum/ vel cōmixtionē viri et mulieris. aut inordinato appetitu carnalis cōmixtionis cū tali vel tali psona. Interdū etiā ex pueris doctrina parentū. seruitoz aut ancillaz. siue qd̄ magnū facinus est magistrōz. cū quibz inuenis aliquis conuersat̄ aut nutrit̄. Vel potremo ex sola peccatis malicia. **L**eterū propter detestandū peccatū hoc olim mūdus cōsumptus est vniuersali diluuiō. et quinq̄ ciuitates sodomē gomozre/ igne celesti succēse. vt habitatores earum. viuū descenderēt in infernū. Propter idē peccatū hoc/ quod diuinā exclamat vindictam veniūt sepius fames. guerre. pestes. mortalitates. inundatōes aquaz. pditiones regnoz. et alie multiplices clades. p̄ scripture testātur. **P**rinipale vero et efficacē cōtra peccatū hoc et generaliter aduersus luxuriā remediū. est sobrietas victus maloz vitare cōsortia et ociū. malas et noxias cogitatōes statim repellere ne figant̄ in corde. et toto conatu p̄ces ad deū. virginem Mariā. sanctos sanctasq̄ dirigere. cogitatōes suas alioz sum diuertere et interdū corpalem penā libēter assumere. quēadmodū quidā pitus linguā p̄riam mordens et tentatōem alloquēs spuendo dicebat. phy. phy. phy. horrenda immundicia. et tu nequissime demō ausus es mihi hanc illusionē p̄ntare. **H**uius deniq̄ peccati luxurie/ plurime sunt alie spēs fm̄ varios hominū status. quēadmodū carnalis cōmixtio affiniū. pentū. aut aliorum. religiosoz. Itē psonarū. viduarum aut virginū cōstupratō. et quādoq̄ rapē violentus. ex quibz infinite clades oriuntur. vt q̄ psona aliqua in via pditionis cōstituit̄. aut p̄petuam incurrit infamiā. vlt̄ seipam occidet. aut infantē ex stupro natum cōtinuo nō baptisatū iugulabit. aut deniq̄ totū vnus stat⁹ aut cōmunitas infamiā aut ruinam pariet. **S**entim⁹ po

stremo hui⁹ peccati in somno fantasias et illusiones. tūc tamen est peccati piculum cum q̄s antea vel post in vigilia. in nocturna fantasia vel pollutōne delectatur.

Capitulū duodeci

7

Omni de octauo canit precepto. **T**rauum preceptū est. Non falsum testimoniū dices. Hoc p̄cepto/ omne mendaciū prohibet illud quod in alteri⁹ p̄niciem cōmittitur. Et si iuramentū intenerit/ grauius peccat. quia piurus est. Nunq̄ enim/ pro salute etiā hominis corpali vel spūali/ debz quis piuriū cōmittere. siue corā iudice siue scorsum. Peruriū vero qd̄ q̄s in iudicio publico cōmittit/ est casus ep̄o ad soluendū referuatus. **C**ōtra preceptū hoc grauius peccat/ qui in cōfessione/ mēdacier peccatū celant. aut aliū inique accusant. **I**nsup cōtra preceptū hoc agūt/ q̄ delectabiliter nimis/ ad inuentis nouitatibz aut aliozū diffamatiōibus/ aures credulas p̄bent. occasiōē inde peccati assumētes. asserentes nimia leuitate de proximis mala. **Z**elotopi preterea vel suspiciosi/ proximos et actus eozū/ male et sine iudicantes aut interpretantes. adeo vt ex huiusmōi credulitate falsa/ iniusta bel layel lites sepius moueant.

Capitulū decimū

Tertiu⁹ nonū ambit preceptū. **D**ni preceptū est. Non concupisces vxorē proximi tui. et consimiliter nec femina viri cōcupiscent. **H**oc precepto districte p̄hibet omnis motus vel gestus exterior mal⁹. quo trahitur ali⁹ vel sollicitat̄ ad peccatū luxurie. siue p̄ internūcium. siue p̄ missionē literarū. siue p̄ minas violentas. siue etiā p̄ munera. per p̄missiones. p̄ mendacia. aut fictas adulationes. aut in supfluo vestimētoz ornatu. inordinato aspectu vel incestu. verbis turpibz. aut deniq̄ tactu quolibet luxurioso. sicut frequēter contingit in amplexibz osculis. **S**ciendū est nāq̄ q̄ omnis cōcupiscentia carnalis cōmixtionis p̄ter matrimoniale vinculū. etiā solo volūtatis consensu plenarie p̄petrata/ est mortale peccatū. vbi carnalis copula minime subsequitur. **E**q̄dem v̄a est hec regula magistral. **D**is p̄pleta volūtas siue bona

siue mala pro facto reputatur. Mala voluntas pro facto reputat. **I**n quo peccati genere peccare potest persona matrimonio aliter alteri copulata/ quoadmodum et soluta. vt si mulier/ alterius quam viri sui carnalem societatem concupiscat. **O**mnia etiam consensibus plenarius et deliberat quo quis in turpibus et carnalibus cogitationibus delectatur. vbi etiam deest voluntas. actus exterior est peccandi. secundum plures doctores est mortale peccatum. **P**ater igitur et premissis quod omnes amplexus oscula et consules attractus. principaliter et luxuriosis cogitationibus penitus eniter raris precedentes. sunt grauius delicta. tanto grauiora si persone fuerit affines. aut religiose. vel eiusdem sexus. et quod enormius est. si in talibus attractibus vel osculis/ talis non seruet honestas. qualis in publico seruaret. Quia ob id si quis in premissis attractibus vellet alteri vim inferre. deberet aliter et aduerso quoadmodum pro vite corporalis tuitio ne viriliter resistere. siue verbis siue factis. aut validis clamoribus. aut denique factum tale/ persone ipsam in hoc iuuare valeribus et ad hoc astrictis/ reuelando. Alioquin talis quisquis ille est non sinceriter suam diligit castitatem et honorem.

Capitulum decimum / quartum decimum declarat preceptum.

Decimum preceptum est. Non concupisces rem proximi tui. Hoc est alterius cuiuscumque. **E**t intelligitur hec concupiscentia prohiberi quoadmodum supra vt in sexto precepto de furto et latrocinio explicatum est. Prohibetur enim hec concupiscentia et voluntas mala. cum malivoluntas (vt paulo antea dictum est) pro facto reputatur. Tali namque cupiditate cadit frequenter homo in inuidiam. et in impatientiam sui status et dei blasphemiam. apud se non recte cogitans/ bona temporalia se iustis meruisse. quam talis suus vicinus. quod idcirco deus iniustus est. et sibi non nisi frustra et inaniter seruiendum est. quod si incommodum aliquid aut damnum alteri contigerit/ stultus ille letatur et gaudet asserens/ pro suis demeritis et occulta malicia/ hoc eidem accidere. **C**ontra preceptum hoc reductiue peccat/ operum misericordie. tam corporaliu quam spiritualiu seu elemosinarum/ retentores veluti/ pauperibus indigentibus cum facultas adest. et occurrente euidente necessitate/ non subuenientes. et spe-

cialiter penes proprios. quos pudendum est mendicare. aut deseruietes esurire aut egere/ permittentes. **C**onfimiliter peccant qui seruitorum suorum/ salariu vel lucrum iustum/ iuste retinent. qui elemosinarum preteritum. aut fundationis ecclesiarum/ occupant inique aliorum bona. dicentes proprietarios nimis diuites esse et eisdem abuti. nec eis propterea restituenda fore. **C**ondemnat eos namque approbata pauli regula/ affirmans non esse faciendama mala vt inde bona eueniant. **N**ec quoquomodo pro peccatu offendendus est deus. eius transgrediendo preceptum/ quaecumque bonum inde prouenire contigerit.

Capitulum decimum / quintum ostendit qualiter in his decem preceptis velut in mundo quodam speculo. facies conscientiarum nostrarum/ debemus inspicere.

Hec igitur sunt decem legis diuine precepta/ superius enarrata in quibus quasi speculo quodam polito terso et mundo/ religionis propriae veritate plegere. et totius vite nostre ac animarum conscientiarumque nostrarum pulcritudinem atque fedicitatem/ possumus distincte conspicere. **H**is mediantibus/ cognoscit homo vite sue decursum. qualiter diuina precepta seruauerit. quantumque deuiauerit. quibus modis secundum varias peccatorum species deus offenderit. qualis denique peccatorum confessio habenda sit. **E**t si predictorum aliqua a quoque non plene intelligantur. consulat super his sapientes/ potissime autem deuotos viros. **O**mnia namque persona postquam ad annos discretis puenerit/ si consensu voluntario plenario et deliberato horum alicui preceptorum/ pro preceptum inobediens extiterit. dilectioni dei/ amore creature preponendo. et tra salutis statum efficit. et in damnationis periculo statuit. nec gratum aliquid deo dignum beatitudinis operatur. **Q**uanquam si tentatione graue aut diuturnam ire siue luxuriei vel alterius peccati quis incidat. si ipsa tentatio homini displiceat. aut eidem homo resistat. vel non plene et deliberate consentiat/ mortaliter non peccat/ immo sepe nullo modo peccat/ sed magnam erga deum premium meretur tentationi viriliter resistendo. **H**ic iam prospicere clarum est/ quibus viis et modis decem hec precepta infringantur. septem mortalibus et capitalibus peccatis. que sunt superbia. inuidia. ira. auaricia

Opusculū Tripertitum

gula, luxuria, et acedia. Quinq; item exte-
riorū sensuum ministerio, qui sunt visus
auditus, olfactus, gustus, et tactus. Sicq;
quisquis in his decē preceptis speculivi-
te, se diligēter intuet, recte se cōspicit, ve-
re se cognoscit, seq; parvipēdit, et his obe-
diens discrete sapit.

a Capitulū decimū

sectum explicat qualiter triplicē veritatē
ore vel corde confitendo, a statu peccati
mortalis ad statum gratie resurgimus.

Sciens nihilomin⁹ nosster mise-
ricordissim⁹ pater deus, et cog-
noscens nostrā fragilitatē per
maximā, et ad malū pronitatē,

multiplicib; vñs mortali vita durāte pa-
tissimus est nobis delicta remittere et gra-
tiam cōferre, si duntaxat veraciter et ex cor-
de sibi tres subsēptas veritates porriga-
mus.

Prima veritas est, Domine sicut
sic contra vestrā bonitatē peccaui, quod
mibi displicet, ratōne cuius et penitentia
ago quia vos offendi, qui totus estis ve-
nerādus et colendus, quodq; mandatum
vestrū transgressus sum.

Secunda ve-
ritas est, Domine bonū habeo propo-
situm et desiderū, vestro iuuamie median-
te, mihi in futurū precauēdi ne incidā in
peccatū, et occasiōes peccatorū iuxta pos-
sibilitatē vitii/ euitandī.

Tertia veri-
tas est, Domine bonū habeo voluntatem/
peccatorū meorū cōfessionē integraliter
faciendī, pro loco et tempe/ fm vestrum et
sancte matris ecclesie mādatū et preceptū

Has veritates quisquis qualicūq; lo-
co et tempe sinceriter nō fictē aut menda-
citer/ ex corde pronūciauerit/ securus exi-
stat se in salutis et gratie statu cōsistere, et
vitam eternā mereri. Quis omnia enarra-
ta prius crimina/ cōmisisset. Si etiam ta-
lis absq; alia cōfessione cōtinuo decede-
ret in absentia sacerdotis/ dormiēdo aut
alio quouis modo/ morte subita puent⁹
idem finaliter saluaret, acerbissima pur-
gatorij pena mediante.

Ex q; notandū
et salubre consiliū elicitur, vt xpianusq;
liber/ singulis dieb; bis aut semel/ sero et
in mane/ aut saltē festiuis diebus/ redeat
ad cor suū conscientia examinās, an tres
premissas veritates pferre valeat, cuz cor-
dis sinceritate, sicq; itra statum salutis se
esse cōfidat. Quod si eas pura mente fate-

ri non valet/ obstante voluntate peccādi, q;
actualiter delectat/ aut iniquo proposito
quo quis occasiones peccatorū vitare re-
nuit/ quēadmodū illi qui peccatis carna-
libus meriti resurgere nolunt, aut vsuras
suas aut iniuste mercatōes et lucra cōti-
nuāt, vel iniuste retinent alienū. Quicq; al-
terius odio et vindicte desiderio flagran-
tes/ in nocendi proposito pseuerant, certissi-
me sciant hi et cōsimiles/ nō ep̄m aut pa-
pam/ tales absolueri posse. Quāq; talib;
salutare consiliū datur/ vt p seipos vel ali-
os/ bona que poterint opentur, orādo et
elemosynas dando, quo de eorū corda il-
luminet/ et ad bonum dirigat et cōuertat.
Nullū est enim bonū adeo exigū qd nō
tandē deus eterna vel tempali mercede re-
muneret. Vultōq; meli⁹ est tempale bo-
num et minimū/ q̄s omnino nullū promere-
ri. Saluberrimū est etiā laudabilē con-
suetudinē illesam seruare, ne eā semel dis-
soluendo/ nunq; in eternū forte resumat.

b Capitulū decimū

septimū ostendit q̄s sit cōfessionis mod⁹
et dat circa hoc vnum breue documētum

Quotiensq; accedit homo ad
cōfessionē peccatorū explanā-
dā (hoc est de necessitate semel
in anno / circa solennitatē pa-
schalem, aut cū mortis imminet piculū/
aut in sacramentorū susceptōe. Ad frequen-
tiorē enim cōfessionē/ regulariter nō tene-
mur, q̄s sep̄ius cōfiteri/ multū pdest ad
augmentū gratie, et distinctiorē cognitio-
nē, et explicatōem peccatorū/ debet preme-
ditari cōfessus/ quid aut in quo deliq-
rit, cum examie diligenti consciām discu-
tiens, ac si magnū inde tempale bonū re-
portaret. Accuset se postmodū peccator
humiliter/ nō irrisorie, veraciter nō fictē,
vitupando se nō laudando, pure recte at-
q; sinceriter. Facta imprudentia dimittē-
do, discrete insup vt nō reuident hi quos
cōsortes et socios habuit in peccato. De
his enī cōfessor inquirēs/ grauius etiā
peccaret, nisi forsā sodales hmoi/ causa
petendi consiliū ad eorū pellendā violen-
tiam/ cōfessens deregeret, aut fortassis ad
explicandā peccati speciē/ necessitas eos
manifestari posceret, vt si quis cū sola so-
rore carnaliter cōmixtus fuerit, in quo ca-
sū querēdus esset cōfessor psonam in cō-

essione detecta ignorans. **S**uper casibus autē ad absolvendū episcopo refuatis aut superiori. remittat sacerdos inferior/ confitentē ad prelatū vel superiorem/ eum potētē absoluerē. Nisi forsitan cōfidenti mortis piculum immineret. aut magnū aliquod scandalū et hoc oboriri/ vel peccati reuelatōem sequi cōiectura probabili formideat. **H**oc vero pro regula certa et documento salubri teneat. vt nunq̄ p peccato secreto vel occulto/ penitētia publica penitētibz in iūgatur. nec penitētia imponat/ quam nequeat aut nolint sufferre. **N**on debet rursus cōfitemens in iunctā sibi penitētia faciliter reuelare. q̄ cōtinuit interdū/ peccatū suū prodi. aut cōfessoris dicta aut interrogata nimia leuitate detegere. Nec enī omnia secrete confessionis integritatē concernūt. nisi (quod absit) peccator penitēte ad malū aliq̄ hortaret. **E**st p̄terea vtile et efficax remediū/ diligētius retinendū ab his q̄ puerfa inclinātōne vel cōsuetudine/ incidunt in aliquod enorme peccatū. a quo nō defacili retrahūtur. q̄ scilz seipsos ad penā aliquā pecuniariā/ vel aliā/ vsq̄ ad certū temp̄ p̄fixū/ cum certo ratōnis modēramine constringāt. q̄ scienscūq̄ in id peccatū incidere cōtingerit. Dicūt namq̄ sepius insipientes aliq̄ se a peccato ire. luxurie. piurij. etsi qd̄ est simile/ abstinere non posse. qui tamē hoc ipso salubri remedio velut mendaces facillime cōfutātur. cum vnus albi vel frāci/ in emēda ciuilibet trāsgressionis eis inflicta pena. ipsos a peccatōne iniusti opis retraheret. Unde manifeste cōuincitur eos diuini precepti et pprie salutis intuitu/ a cōsuetis vicijs abstinere posse. nisi fictā et puerfam haberent voluntatē. et tales velut fatui/ veritati nō credūt/ nec obediūt. quousq̄ supplicia lūant. et delictorū suorū seram et infructuosam penitentiā agant. Fitq̄ iusto dei iudicio vt qui penitere de cōmissis cum possunt nō volunt. cum velint nequeāt.

Capitulū decimū

octauū cōcludit nō esse quēq̄ ab alio ad peccatū impellendū. sed ad bonum potius operandum.

Postremo quicqd̄ agat hō in psona sua. sup̄me caueat/ alium ad male agendū sollicitare. aut

verbis aut factis. exēplis vel consilijs aliquid agere/ qd̄ de se sit occasio ruine peccati. specialit̄ corā inueniētibz aut personis innocentibz. **H**oc enī propriū est singulare q̄ demonū officij. quēadmodum bonorū angelorū interest specialit̄ homines inducere ad bonū. **C**omptum est etiā frequēter accidere. q̄ homines aliorū ad malū impulsores/ vit aut nunq̄ delicti sui cōdignam penitentiā assecurātem perficiāt. quia nequeūt eos corrigere ad bonū/ quos deceperūt. iam forte damnati sunt. vindictam a deo postulātes. etenimq̄ eis maledictōem iūgiter imprecātes. Sicuti ex opposito iā saluati. aliorū doctrinis et factis aut opera diligēti (qua nullū deo opus ad sacrificiū acceptū esse potest. et ad peccata delendū validius) p suis adiutoribz preces indeficiēter effundunt. **C**uret etiā propterea fidelij q̄s. iuxta cognitōis et virtutis a deo sibi concessarū facultatē/ monitōnibus et exēplis alium ad bene agendū incitare. paf filiū. doctor discipulū. et sapiens instruat ignorātē. **R**ogemus tandē pro mutua pace et vnanimi iuicē charitate. quo post mortē corpis huius penmis beatitudinis/ p̄cipes simus. quā nobis cōcedat deus. vnus essentialiter. et psonaliter trinus. q̄ est benedictus in secula seculorū amē. rē.

Secunda pars hu

ius opusculi. De confessione.

Quilibet a morte peccati ad salutis et gratie statū volēt reuigere. qd̄q̄ vt actus sui et intētōnes ad vitam eternā vtilēs sint et merito/ rie/ necesse est. q̄ delicta iua recogitet et cōgnoscat. dolens de cōmissis. atq̄ pponat auxiliante deo a peccato mortali sibi p̄cauere et abstinere in futurū. Firmū p̄terea ac sincerū ppositum habeat/ cōpetentibz loco et tēpe peccata sua saltē mortalia distincte et integraliter cōfiteri. **M**od vt cōmodius fiat/ prius q̄ cōfitemens crimina sua reuelaturus accedat/ ipse circa ea maturā morosaq̄ diligentia p̄meditari teneatur. quasi magnū aliq̄ emolimentū tempale in derēportare se crederet. vt cōplete magis ipsa cōfessori suo ac lucidius exp̄mar. **Q**uia vero plurimi simpliciū ob

Opusculū Tripertitum

negligentiā aut ignorantia nō excusantē sed potius accusantē/modos et species ne sciunt peccatorū/pfens confecta est tabula. quam inspiciētes cōfessuri/cogitatioe p̄uicia instructi sufficiēter ad salutē poterunt sua pctā cognoscere. memoriterq; tenere. et cōfessorib; utiliter referare. ¶ Pro cedit autē tabula hec/fm numerū et ordinem/peccatorū mortaliū. que sunt. superbia. inuidia. ira. auaricia. acedia. luxuria. gula. ¶ Cōfessur' ergo/tuam p̄mitus cōscientiā examinās interroga te.

Circa peccatū su

Sivanam tui laudē et (p̄bie. p̄pria excellētiā q̄siuisti aut op̄tasti. Prop̄ bona fortuita et caudica. diuitias scz aux et argētū terrenasq; possessiōes. Aut p̄pter naturalia bona scz corpis pulcritudinē. fortitudinē. iuuentutē. et silia. Seu etiā rōe gratuitoz. donoz. sicut est dei cognitō vel affectus deuotio. ¶ Si alios contēpsisti p̄pter alicui' hoz bonoz p̄cedentiū defectū. ¶ Si aliqua opa fecisti. vt inde mundanā laudē acciperes. vel vt aliq; te meliorē q̄ ipse sis/reputarēt. et multo magis si fecisti p̄tertu ipocrisis ficte. q̄ vt alijs eēs exemplar in bonū. vel eos a malo retraheres. ¶ Si nimitū p̄tinacit' innisus es op̄nioni proprie vel credulitati. alterius cōsiliū p̄temnādo. sp̄cialiter in materia fidei et xp̄iane religionis. ex hac enī radice/pululant hereses sortilegia et false credulitates. ¶ Si p̄ iactantiā aut inanem gloriā opa bona recitasti. vel te alijs p̄ntibus inculpasti/vt ob hoc humilis et deuot' credereris. ¶ Si gloriatus es corde aut ore de malo. vt quod aliū defraudasti. vel ei iuriam intulisti. quodq; p̄ te et tuos ppl̄ces/ad male agendū potēs existis. ¶ Si superioribus tuis/iobediēs extitisti. et eos p̄tempisti. p̄cipue carnales parētes et spir̄rituales. ¶ Si intra cōfessionē mentit' es. peccatū tuū aut eius speciē mundano pudore celādo. talis enī confessio/inutil' est. sed et nouū crimē incurris. ¶ Si peccatorū tuozū excusatiōes q̄siuisti. aut minuisisti/culpā tuam socijs aut cōp̄licibus imponēdo. ¶ Si te p̄ inobediētiā et cōtemptrū excōdicari permisisti. aut leuiter nimis excōdicatis p̄cipasti. ¶ Si i iudicio publico vel alibi ob pudorē veritatis re

uelande/p̄iuriū cōmisisti. ¶ Si a bonis opibus aut verbis abstinuisti/p̄pter obloquentiū quorundā fatuoz timorē. ¶ Si indignādo cōtempisti pctōres/paupes ignorātes. impotētes aut infirmos. eos p̄cipue qui tibi genere p̄p̄inqui sunt. aut si eosdē irrisisti. ¶ Si signis aut verbis/contēpsisti eos q̄ student deuotiōi. ¶ Si p̄sumptōe motus/aggressus es ardua/scientiā tuam aut potentiā exceedētia. aut tuo statui vel studio indecentia.

Circa peccatū In

Side alterius incōmo (uidie do letatus es. cū ei infortunisi aliquod contigerit. aut si diffamatiōem seu p̄secutiōez incurrit. ¶ Si de bonis alterius doluisti. qz bene famatus/bon' pulcher/sapiens/eloquens/deuotus/aut religiosus/existat. ¶ Si mali alteri p̄optasti. vel bonam famā ipius minorasti verbis iniquis deo publice vel secreta manifeste aut fraudulenter platis. eius verba et opa/sinistre iudicando. aut in peiorē p̄tem frequēter interpretando.

Circa peccatū Ire

Sidiu cū cōsensu/iram cōtra p̄ximū tenuisti/cū desiderio vindicte vel appetitu nocendi p̄ te vel p̄ aliū verbis/aut factis. ¶ Si iravel odio cōtra quēcumq; cōtumealias ptulisti. aut in rebus nocumentū p̄buiisti. vel irrisisti. ¶ Si cū p̄cussisti. vulnerasti occidisti. Et attendat diligēter an leus sacerdos aut clericus extiterit. ¶ Si a leuis a te vel iniuriā passis/veniā petere renuisti cū p̄sertim eq̄les tibi forent. aut in nullo subiecti. ¶ Si arma inuasina ad nocēdū tulisti. ¶ Si alteri mortē siue lesionē illicite minar' es/etiā apposito iuramēto. ¶ Si secretū alienū reuelasti. Si humiliter a te veniā petētib;/indulgentiā denegasti. ¶ Si motus ira/iurasti neq̄ter vel p̄iuriū cōmisisti. aut si deū blasphemasti. ludū aleaz aut aliū exercēdo. ¶ Si odio vel rācore pot' q̄ iusticie zelo/placitatio nib; vel litib;/aliū verast' ¶ Si alteri male dixisti. p̄sertim p̄ntibus aut p̄p̄inqs.

Circa peccatum

Auaricie.

S alio nesciente vel nolente retines illud quod est suum. Si furtum rei sacre aut ecclesiastice vel alterius cuiuscumque intra ecclesiam vel locum sacrum commisisti. Si contra deum ingratus indignaris quod non tibi sicut et ceteris puenerint diuitie. nec ad votum pro se succedunt omnia. si ob hoc memor dei beneficiorum si tibi fuere preteritis. Si contra bona dominorum vel pontificum laute nimis in usus proprios sumpsisti. aut mercenariorum et futorum iustum lucrum non eisdem tribuisti. Si falsas et iniustas mercaturas exercuisti. et modum inquiras. Si falsos mendacii artificiosus usus es modum querere. Si symoniam in te vel in alio perpetrasti. Si mutacione usuraria cum alio contraxisti. aduertat modus. Si sine lucro purus fuisti. Si ludis prohibitis ut est sagillorum ludus auaricia morte inmiscuisti. Si festiuis diebus spe lucri manuali laborare aut mercatorum pro te vel alium fieri consensisti. Si promissa tibi in testamento vel aliter legata vel elemosinas perficere et distribuere neglexisti. Si opera misericordie et elemosinas occurrere necessitate. oblationes et decimas perficere aut soluere pretermissisti. Si ficta adulatione vel interiore pecunias extorquendi alium decepisti aut etiam irrisisti. Si pontificali vel mariti bona eis in seculis abstulisti. Si proprias et alienas possessiones inutiliter consumpsisti. Si alieni damnum causa vel occasione voluntarie et gaudeat extitisti. ut lucrum inde vel modum reportares. ut exemplum gratia si inter duos rixam moues. ut ex eorum mutua lite aut verberum vel occisione emenda iudicialia aut prociuium lucrum feras. Si famam aut pestilentiam optas. ut pro ea diceris. aut de pontificum morte gaudes. ut suam hereditatem accipias aut si periuras. aut alium ad perurandum impellis. vendendo et emendo. Si in artificio quocumque inutiles aduersiones nouitates ut ditatus abundes.

¶ Circa peccatum accedens

S missam et horas vel alia (die uel diuinum officium seu fuitum) omisisti celebrare. ad quod dicenda tenebaris. Si in festis specialiter ab ecclesia obseruari preceptis aut alias pro tristitia negligentia uanitate aut otio ecclesiasticum officium predicaciones et sermones audire pretermissisti. Si excessum temporum diebus presertim festiuis in uerbis aut factis otiosis

utiliter consumpsisti. aut ecclesiasticum officium sermonibus garruliturbasti. Si idem presertim tempus excessiue dormiendo in lecto tuo demorando vel aliter male occupasti. Si pro negligentia aut incuria scriptas habere meditationes mortis iudiciorum et beneficiorum dei erga te pretermisisti. Si pro beneficiorum tuis uisus et defunctis proceres fundere neglexisti. Si commissorum tuo regimini et cure non recte sollicitus extitisti. Si negligenter de peccatis contritus es aut confessus. vel ante confessionem circa peccata tua pro meditationibus habere noluit. Si peccatorum tuorum oblitus es. vel iniunctam penitentiam minus debite perfecisti. Si quolibet uotum uel promissa infringendo transgressus es. et attendat modus. Si denique preceptorum ecclesie fuisti transgressor ut si publicam eucharistiam sumptis uel aliorum sacrorum susceptis distulisti. Si non recte ipsa sacra recepisti ut si non promissa debita integrali confessione.

¶ Circa peccatum luxuriosum

S imozosas cogitaciones (curie circa carnalem actum cum placentia et delectatione nociua) in corde tenuisti. Si cogitationibus talibus carnalibus uel aspectibus aut uerbis aut signis aliquibus motibus carnis excitasti. nec eidem sufficere restitisti. Si habere peccati occasiones non fugisti. aut quod deterere easdem procurasti. Si pro tales tentaciones uel motus in luxuriosum sensum cecidisti. affectando exteriore opus si posses uel auderes perficere. Si attractum aliquem inhonestum. uel prurientium in membris pudendis exercuisti. ex quo carnalis delectatio secuta sit. et modus diligenter aduertat. Si talium peccatorum erga alios causa uel ruine occasio fueris. uerbis. osculis. amplexibus aut alijs signis. uel forte picturis et figuratibus inhonestis. Si dormiendo hac carnalem delectationem uel pollutum incurristi. Si cum alia persona carnalem promissionem incidisti. Et attendat cuius gradus uel conditoris foret persona. aut uxorata alteri aut uirgo. si genere propter. et in quo gradu si scimonialis religiosa. aut in sacris ordinibus constituta. si tibi consensit aut ei uolentiam intulisti. si denique eiusdem tecum sermo aut alterius erat. et exprimat modus. Si luxurie peccatum ope consumpsisti alio ordine quam natura dictauerit. Si inrimonij legitimum honestate non obseruasti. ratione operis in se. uel circumstantiarum. que magis in confessione

Opusculū Tripertitū

ceteris sunt interrogationibus cognoscende
quod verbis vel scripturis quibuslibet in pub
lico referande. ¶ Si diebus festiuis mino
ribus aut minus solēnibus talia pecca
ta perpetrasti. aut forsitan in sacratis locis.
Si abortiuū procreasti. aut fetū ex utero
nasci impedisti. aut ob stricturā vestimen
torū. aut per agitatorē corporis immodera
tam vel choreis vel alijs pluribus iusitatio
ribus modis. ¶ Si dissolutis et inhone
stis aspectibus et choreis aut gestibus inco
positis. vel innata pulcritudine. aut fūco
mendaciter colorata. vel denique vestimen
tis superfluis. alios ad malū allucere volui
sti aut te occupasti ab eisdem affectari. ¶ Si
tibi infirmo aliter coniūcte persone. carna
lis copule debitū. infirmitate aut alio le
gitimo impedimēto cessante. denegasti

Circa peccatū gu

Sieiunia. ab ecclia obser
uari mādata. transgressus es. ces
sante infirmitate. impotētia vel
alia rōnabili causa. ¶ Si ex ni
mitate cibi vel potus sumptioe. ebrietatem
luxuria dissensiones aut corporis infirmu
tate incurristi. ¶ Si ob eandē causam. studi
um laborē mercationē vel aliud opus ad
quod agendū tenebaris. omisisti. Si p
nimios sumptus in potibus et cibis. te vel
tuos heredes. indigere aut mendicare co
egisti. ¶ Si denique nimis auide. aut abū
danter. cibū sumpsisti. vel delicata fercu
la curiose perpetrasti. aut horā comedēdi p
uenisti. sic quod ex hoc preceptū aliqū dei vel
ecclie solueret vel grande aliqū corporis in
comodū sequeret. ¶ Per hec autē omnia quod
de septē peccatis mortalibus iam explicata sunt
potest homo cognoscere quibus modis quod
quod sensuū exteriorū ministerio. contra decē
legis precepta. contra misericordie opa. et duo
decim nostre fidei articulos. delinquit. ut
nō sit opus. hec posteriora prioribus adde
re. nisi quis enumeratis prioribus specia
liora et particulariora adiungere voluerit.

Ad plenariū autem precedentiu
um intellectū. ut agnoscat quod
liter rite sit faciēda confessio no
tanda sunt aliqua. Primo quod
debet esse in regula est. et ecclie precepto. te
netur. debet ad minus semel in anno cir
ca pascha. et peccata sua confessi. cum etiam
eucharistiam. aut aliud sacramētū suscipere

intendit. tunc etiā cum mortis imminet
piculum. Cum preterea ipse qui peccatōre ab
soluere potest. adest. cuius presentia nūquā in
posterū haberi formidat. Quis sepius cō
fiteri profit. quater videlicet annuatim. vel mē
sibus singulis. aut quolibet solenni festo
iuxta persone facultatē statū. ¶ Secundo
quod confessio in loco patenti vel publico fie
ri debet. ne occasione secreti loci et preceptu
deuotionis. impellat diabolus ad malas co
gitationes. et iniqua verba vel opa. nūquā
etiā confessor cōfiteris vultū aspiciat. ¶
Tertio quod multa sunt crimina. a quibus
peccatōre sacerdos simplex absoluere nō
potest. nisi penitentiarius fuerit. aut a pla
to superiori potestatem accepit. Quēadmodū
forilegiū. quod aliquando per abusum sacrarū
reus committit. aut ex alijs rebus frivole ca
querit que nō est causa intēti effectus. quod p
res sacras committit. sacrilegiū quod est fur
tum rei sacre vel intra locū sacrum. Percus
sio violenta sacerdotis vel clerici. Simo
nia. Heresis. ceteraque crimina quibus eo fa
cto excoicationis sententiā incurrūt delin
quentes. homicidiū. percussio patris aut ma
tris. pueriū in iudicio publico commissum
adulteriū signatē notoriū. mulierū rape
violentus. defloratio virginū. cōstupra
tio sanctimonialiū. et incestus cum consan
guineis intra quartū gradum. votoꝝ fra
ctio. oppressio puulorū infantium ob negli
gentē custodiā. peccatū item turpissimū
et abominabile quod contra naturā dicitur.
siue in propria persona per mollicitē perpe
tratum sit. siue in alio commissum qui eiusdē se
rus existit. vel in persona alterius se
si fiat in alijs membris quod natura ad generatōem
deputauerit. vel si denique in alia specie ad
missum sit. Talia namque crimina grauiora
sunt quod sit eius carnium in sacrosancto die
veneris. unde et de eis tenet peccator ex
presse cōfiteri. sub pena eterne damnatio
nis. ¶ Quarto quod persona cōfiteris debet ha
bere voluntariū propositū omnia peccata sua iux
ta vires integraliter explicandi. et ad in
rogata veritatē sine mendacio respondere
nec ad sui excusatōem quicquid celare. Itē
celare etiā debet peccatū alterius. nisi fortas
sis aliter suū peccatū reuelare non possit
vel nisi personam talē ad suū comodū spi
rituale cōfessori detegeret absque iudicio
cuiuscūque. Quod si prelati superior vel peni
tentiarius nō singula peccata cōfiteris inte

graliter sed solos casus resuatos audire
 voluerit reseruet pctōr alia delicta mino-
 ri sacerdoti potestate sup his habēdi con-
 fitenda. ¶ Quarto q nullus iniunctā pe-
 nitentiā recipe debz/ nisi quā pficere vo-
 luerit. quā et celare tenet vna cū alijs a cō-
 fessore placis/ aut interrogat nisi forsan
 quod absit idē cōfessor confitentē verbis
 aliquibz ad malum inducere vellet. ¶ Se-
 pto q si grande quid alicui restituēdū sit.
 et is ignoret cui debet restitui. vel etiam si
 vtorū cōmutatio aut relaxatio faciēda
 sit. cōsultatur prelat^o supior. vel alius horū
 potestare habēs/ non tm sacerdos inferior.
 ¶ Septimo q sup pctis in generali su-
 pius muneratis/ si casus speciales occur-
 rant/ vel numer^o delictorū. tenet hoc cōfi-
 tens explicare. tūc presertim quādo pricu-
 laritas casus vel numerus/ specialem ha-
 beret annexā maliciā mortālē. vt cū qd
 decem francos abstulit paup/ vxorē et fi-
 lios habēti/ vel in loco sacro grauius pec-
 catū est qd furtū precise in generali cōmi-
 sisse. Et pariformiter in alijs casibus/ pricu-
 laritas exprimat. put confitēs memi-
 nerit fm beneplacitū cōfessoris. omiſſis
 circūstātijs alijs ad peccati grauitatē im-
 ptingentibz. ¶ Octauo q si psona cōfitēs
 in peccādi pposito pseuerat/ vel de nouo
 peccatū iterare disposuit. aut q ablatum
 alteri/ fm facultatē suam nō vult dimitte-
 re vel restituere. aut q a carnali pctō lūcu-
 rie recusat abstinere. vel q nocēdi iniquū
 ppositū retinet. nullus hanc psonā a pec-
 catis confessis potest aut debz absoluerē.
 quāq tali psonē salubriter cōsulat vt bo-
 na q poterit interi pficiat quatin^o eā de^o
 in viam rectā dignet illustrare. ¶ Nono
 notet q pctm quodlibet tātō peius ac de-
 terius est. quāto pluribz intulit nocumē-
 tum. Propterea si quis fuerit alteri^o ruine
 causa et occasio. vt innocētes pferim iu-
 uenes aut puellas suo cōsilio. hortatu vl
 alio quouis modo sollicitādo ad peccatū
 agat hui^o rei districtā penitentiā. et pcurat
 deceptorū a se correctōem. aut emēdatio-
 nem. totis viribz procurādo et p se et alios
 eos ad viā veritatis et sanā doctrinā redu-
 cendo. In hoc enī cōsistit portio pricipa-
 lis sue satisfactōis et penitentię. ¶ Decio
 q si quis post cōscientie sue examinatioez
 diligentē. ipse peccatorū quorundā etiam
 mortaliū a se cōmissorū nō reminiscatur.

tunc p solam generalē confessionē de ip-
 sis absq alia speciali saluabit. si tamē ea
 prius oblita/ postmodū ad memoriā re-
 dierint/ ea specialiter certis tempe et loco
 cōfiteri tenet. Quia in re piculosum est cō-
 missorū a se delictorū mortaliū/ per negli-
 gentiā atqz desidiā inmemorē fieri.

Absolutio.

A prima absolutōis sufficiens et
 requisita pro pctō de quibz pces-
 sor intēdit et potest absoluerē/
 cōfitentē Ego absoluo te a pec-
 catis tuis In noie patris et filij et spūsan-
 cti. Amē. Et si cōfessio fiat de excōicatioe
 tantūmodo. dicat sic. Ego absoluo te ab
 excōicatione tua. In noie patris et filij et
 spūscū. Amē. Et si cū hoc fiat absolutio
 de peccato ppter quod lata est excōicatio/
 vel de alijs/ addatur forma prior Ad dētō-
 nes quedā alie conditōnales aut inuolu-
 te/ tutius dimittitur.

Tertia pars huius

Sopusculi de scientia mortis.
 Veraces fidelesq amici cu-
 iuspiā egroti/ curam diligentē^o
 agant/ pro ipsius vita corpali
 fragili et defectibili conseruāda. exigunt
 a nobis multo fortius deus et charitas p
 salute sua spiritali sollicitudinem gerere
 specialem. In hac enim extrema mortis
 necessitate/ fidelis probat amicus Quip-
 pe nullum est opus misericordie maius
 siue cōmodosius. quod et tanti apud de-
 um meriti et amplioris frequēter estima-
 tur/ quēadmodum psonē nostri saluato-
 ris Jesu christi si in terris nobiscū dege-
 ret/ impensum seruitium corpale. Quam
 obrem cura fuit presenti scripto cōpone-
 re breuem quēdam exhortatōis modū
 habendū circa eos qui sunt in mortis ar-
 ticulo cōstituti. valētē etiā generaliter
 omibus catholicis ad artem et noticiam
 bene moriendi cōquirendam. ¶ Conti-
 net autē hoc opusculum breue/ quatuor
 particulas. scilicet exhortatōes. interro-
 gatōes. oratōes. et obseruatōes

¶ Prima pars cōtinet quatuor ex-
 hortatōes. ¶ Prima est.
Dice dilecte aut dilecta. cōsidera
 nos oēs sibiectos eē potētī in manu
 ¶ A 5

Opusculū Tripertitū

dei et ipsius voluntati. oēs nos cuiuscunq;
conditōnis aut status/ reges/ principes/
diuites/ et paupes/ mortis tributū solue/
re necesse est/ venim⁹ in mūdū pegrinoꝝ
more. vt ex eo trāseam⁹. nō vt māsiōnē in
eo stabiliām⁹. q̄n potius vt hic bene et me
ritorie viuētes et deo seruiētes/ horribiles
inferni penas euitem⁹. et gloriā eternā ha
beam⁹. **R**ecognosce diligent cū gratia/
rūactōne/ a deo tibi cōcessa bñficia. q̄ ti
bi etiā in hac extrema hora/ sui cognitio/
nē dederit. nec te morte subita p̄occupa
uerit. grās p̄ his et alijs innumeris donis
nūc eidē refer. ad suā infinitā misericordi
am cōfugiens. et de cōmissis a te crimib⁹
veniā humiliter poscens. **S**olicite co
gita te in via tua plurima delicia p̄petras
se quib⁹ penā ferre meruisti. vñ et hui⁹ ifir
mitatis. et mortis penas paciēter tolerare
debes. rogans deū vt p̄ntis doloris/ acer
bitas/ remissionē opet̄ p̄ctōꝝ. et purgato
riū horribilis cruciat⁹/ in hanc afflictōem
tuam/ p̄ suā misericordiā cōmuret. Tole
rabili⁹ est n̄ q̄s hic p̄ntialiter q̄s in futuro
punir. **E**t si sic corde cōtrito/ paciēs penā
necessariā tanq̄s voluntariā seres/ et oēm
penā et culpā remittere deus. certusq̄ padi
sum introibis. Alioq̄n p̄ impatiētiā/ e. er
nā penā et dānationē incurres. **S**uper
oīa in hac extrema hora cōstitutus/ me
ditare circa tuā sp̄ialem salutē. nunq̄ enī
fortassis in futuro/ hui⁹ meditatōis occur
ret opportunitas. oēm aliā sollicitudinē/
et rerū terrenarū curā relinque. q̄s relinq̄
necesse est q̄ etiam nec ab inferni p̄cipitio
corruentē eripe valent. Plena fide te deo
cōmitte. et ei q̄ oipotens bon⁹ et sapiēs est
te et tua et tuorū regenda p̄be. Oēm p̄teca
cogitarum tuū in eum dirige. astantes so
lummodo et sup̄stites rogans. vt pro salu
te tua deū precibus exorent.

Secūda particula

Dec̄bz interrogatōnes.
Alece aut dilece **V**is tu mori
et viuere in soliditate fide. xp̄ia
ne respectu dei et dñi nostri Je
su xp̄i/ tanq̄s ve us fidelis et obediēs sc̄tē
māris eccl̄e filius? **R**ñdeat volo. **P**e
tis a deo veniā p̄ctōꝝ tuorū/ cōmissōꝝ
et om̄. s̄torū. q̄ cōtra eiusdē amorē. maiesta
tē. atq̄ bonitatē fecisti. **H**ec enī put debe
bas honorast. **R**ñdeat peto. **H**abes

ne sincerū p̄pos. tū et explicitā voluntatē/
vitā tuā in meli⁹ cōmutare atq̄ corrigere
si vitā comes sup̄fuerit? **R**ogas etiā deū/
vt tibi grām p̄stet hoc p̄pos. tū cōtinuādī
verāq̄ cōtritiōnē hñdi? **E**s tu cōsciūs
tibi ipsi/ alicui⁹ p̄cti mortal⁹ vel criminis/
de quo nō sis cōfessus. **O**pras ne etiā cor
tuū illuminari/ ad obliorū criminū si que
sint/ habendā noticiā. etsi tu libēter cōfi
tereris ea? **V**is ablata p̄ te/ restitui inte
graliter/ quātū ad id teneris/ iuxta tuarū
facultatū valorē. etiā vsq̄ ad oīm bonorū
tuorum cessionē et renūciatōē. vbi alias
satisfactio fieri nō valeret. et corā deo et ho
minib⁹ veniā iniurie petis? **I**ndulges
et corde oib⁹ q̄ tibi nocumētū intulerūt/
ob veneratiōem et amorē dñi nostri Jesu
xp̄i a quo et veniā speras. **P**etis similiter
indulgeri tibi et remitti ab his q̄s verbis
aut factis lesisti? **A**d has oēs p̄missas in
terrogatōes/ affirmatiue rñdeat. volo.

Tertia particula

Breues mīstrat oratōnes.
Primo dicat infirmus ex corde
deum orās. **D**eus me p̄ssī
me pater. miserere mei. **D**e me
us p̄ssīme pater. **I**n manus tuas com
mendo sp̄ritū meū. **P**ater misericordiā/
rum/ misericordiā fac huic paup̄cule cre
ature tue **A**diuua me nūc etiam in hac cyl
tima necessitate. **S**uccurre dñe iam ani
me egenti et desolate. vt non a malignis
sp̄iritib⁹ capriuef. et a canibus infernali
bus deuoret. **D**ulcissime Jesu ob ho
nozem et virtutē tue benedictissime passi
onis/ iube me recipi intra numerū electo
rum tuorū. **S**aluator meus et redemptor
meus. reddo me totū tibi/ nō me renuas/
ad te venio. nō me repellas. **D**omine pa
disuz tuū postulo. nō ob valorē meorū me
ritorū sed in virtute et efficacia tue bene
dictissime passionis p̄ quā me miserū re
d. mere voluisti et mihi paradīsum precio
tui sanguinis emere dignatus es. ipsum
mihi conferre festina. propter quem nec
tue diuitie/ aut potentia minuet. nec ip
se paradīsus angustior aut minor inue
nietur. **S**alute. postmodū beatissimaz
virginem **M**ariam dicens. **R**egina celo
rū. mater misericordie. cōfugiū peccato
rū reconcilia me nigenito filio tuo. eius

dementia p me indigno pectore interpel-
la. vt ob amore tui/ mea remittat crimia/
pducens in gloria sua. ¶ Angelos debic
precibo inuitet indgens. Spūs celoz/ an-
geli beatissimi/ assiste q̄so mihi migrati
ex hoc seculo z potēter eripite me ab oibz
aduersarioz insidijs. z aiam meā in v̄m
pfortiū assumite Tu p̄cipue angele bone
custos meus ¶ Post hec inq̄rat ab infir-
mo/ cui sanctorz vel sanctaz/ magis deuo-
tus erit/ vt illi precē offerat dicendo.
O gloriosissime sancte vel sancta/ singla-
rē in te dū viuerē/ spem z p̄fidentia repo-
sui/ succurre nūc mihi in hoc extremo ne-
cessitatis articulo laborati. nūc anxior su-
pra modū tempus nūc instat z hora. iam
in adiutorium meū intende.

Quarta pars quas

dam obseruatōes edocet. vt sciat q̄lis pre-
dictoz vsus habēdus sit.

Spatiens/ nondū eucharistiā
aut extremā v̄nctionē suscepit.
interroget an eadē sacra deuo-
te patus ē recipere ¶ Si etiā sup̄ iterroga-
tiōibz p̄missis/ verisim̄ appareat r̄sides
patiēris nō vsq̄q̄q̄ sufficiens existere. re-
mediū apponat q̄stū id cōmodi fieri po-
terit. vel p̄ ministrōz sacroz p̄fessiois. eu-
charistie. aut extreme v̄nctōis. vel eidem
maifestādo piculū qd̄ incurrit/ nō plene
satisfaciēdo peritōibz/ sup̄ fide sua z salu-
te conscie. platis ¶ Donec vt decedat tan-
quā ver⁹ z fidelis xp̄ian⁹ ¶ Atredat si infir-
m⁹ ipse/ excōicatiois vinculo astrict⁹ teneat-
tur. z p̄pterea summittat se totis viribz or-
diatōi sc̄tē m̄fis ecclie vt absoluat ¶ Si
mōritur⁹ p̄lixū t̄p̄s spacii. ad suā recolle-
ctiōz hēat. nec morte festina p̄ueniat/ legē
de forēt corā eo ab astātibz/ historie z orō-
nes deuote. in q̄bz sanus z viues āpli⁹ de-
lectabat. vel recensenda eēt dīna p̄cepta
vt p̄fundi⁹ meditet̄ siqd̄ aduersus ea ne-
gligēter oblitū deliq̄rit. vel si sis corā eo ī-
structio recitet ¶ Si patiēs vsū loq̄n-
di pdiderit h̄z t̄n̄ sanā z integrā noticiam
ad interrogatōes sibi factas vel orōes co-
rā eo recitatas/ signo aliq̄ exteriori vel so-
lo cordis p̄sensu r̄sdeat. hoc ei sufficit ad
salutē. ¶ P̄ntes infirmo/ imago crucifiri
vel alteri sc̄ti quē sanus z incolumis/ spe-
cialiter venerabat ¶ Si nō oīa p̄missa di-
ci breuitas sinat/ p̄ponēde sunt orōes. il-

la p̄sertim que saluatori nostro Jesu p̄p̄o
dirigit ¶ Nullatenus aut minime si fieri
possit/ moriēti amici carnales. vxoz/ libe-
ri/ vel diuitie/ ad memoriā reducant. nisi
inq̄stū id exigat paciēris/ spūalis sanitas
et dū alias cōueniēter omitti neq̄t. ¶ Nō
detur infirmo nimia spes corpalis salutē
consequēde. ingerat potius eidē/ p̄ria mo-
nitio sup̄ius explicata. Sepe nāq̄ p̄v̄nā
talē inanē z falsam cōsolatōem/ z incertā
sanitatis corporee confidētiā/ certā icurrit
hō dānatōnē Quinimo hortādus est pa-
tiens vt p̄ cōtritōem. z p̄fessionē/ aie sani-
tate procuret. q̄ z ad salutem corporis (si
sibi fuerit expedies) valere poterit. z inde
securior atq̄ q̄terior erit ¶ Quia vero fre-
q̄nter corpalis infirmitas/ ex aie languo-
re oritū h̄z/ papa p̄ exp̄ssam decretalē cui-
bet medico corpis/ districte p̄cipit. ne cui
q̄s egroro/ corporeā p̄ferat medicinā pri⁹
q̄s de spūalis medici cōfessoris sc̄z req̄si-
tione/ eundē monuerit Hinc expedies vi-
deret. vt in q̄buslibet paupez hospitali-
bus/ vel domibz dei/ statuto firmaret. ne
q̄s ibidē eger suscipi posset/ q̄ nō pri⁹ in-
gressus die/ cōfessionē faceret/ vel idoneo
sacerdoti ad hoc ip̄m deputato/ patus cō-
fiteri se cōtinuo p̄ntaret. sicut ī domo dei
parisijs/ laudabiliter obseruatur.

Opusculum tripertitum finit.

Tractatum sequen-

tem de differētia peccatoz venialiu z mor-
taliū/ edidit Idem xp̄ianissim⁹ doctor.
dñs Johānes de gerson / pro quarundā
psonaz laicaz simpliciū eruditōe/ in idi-
omate p̄prio sc̄z lingua gallica. S̄z p̄ alio-
rum eruditōe/ alius quidā/ ip̄m transtu-
lit a gallico in latinum.

Incipiūt Rubrice

cōsiderationū tractatus sequentis.
i. Declaratio generalis quid est pec-
catum mortale aut veniale.
ij. Quomodo in oīibus peccatis re-
pire potest peccatū tantūmodo veniale.
iij. Quando vana gloria/ est pctm̄ mor-
tale aut veniale. (niale
iij. Quā supbia est pctm̄ mortale aut ve-
v. Quā iudicare/ est pctm̄. z quale.